

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Емилия Алексиева – преподавател в СУ „Св. Климент
Охридски“

Относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен „доктор“

По научна специалност 3.2. Психология (Обща психология –
Експериментална психология)

Автор: Жаклина Георгиева Андонова

Тема: Трансгенерационно предаване на модел на зависимост

Научен ръководител: проф. д-р Емилия Алексиева

Г-жа Жаклина Андонова е редовен докторант в катедрата по обща, експериментална и генетична психология. Тя има продължителен клиничен опит от работа със зависими от психоактивни вещества лица. Дисертационният ѝ труд е пряко свързан с нейната работа като психолог в клиника по зависимости. Той е посветен на изследването на модел на зависимост, произтичащ от специфични взаимоотношения и взаимовръзки между поколенията у зависимите лица.

Основният изследователски въпрос на дисертационния труд е да се провери каква роля играе семейната история в индивидуалната житейска история на зависимия от психоактивни вещества.

Целта, която си е поставила докторантката, е да изследва, и респ. да дефинира, „модел на зависимост, основан на разбирането на системната теория за мрежата от взаимоотношения, в които възниква и се развива зависимостта от психоактивни вещества“ (с.2).

За да реализира тази цел тя е проучила семейната история на зависими от психоактивни вещества лица и е потърсила общите и повтарящите се елементи на

взаимодействие в тези семейства в перспективата на установяването на модел; потърсени са връзки между семейната история и развиването на зависимост от наркотици и алкохол. А практическата цел на реализираното изследване е да се подпомогне психотерапевтичната работа със зависими пациенти. Именно тази цел определя и избора на качествения подход като изследователска стратегия в дисертационния труд.

Използвано е полуструктурирано клинично интервю, което се фокусира върху две основни теми: семейната и индивидуалната история на участниците.

Първоначално клиничното интервю се базира на основни насоки за провеждане на генограма интервю, което дава възможност на изследвателя да се ориентира в спецификата на семейните взаимодействия на интервюирания.

Дисертационният труд е структуриран в четири глави, първата от които е теоретична, а останалите представят последователността на събирането и анализа на данните.

В теоретичната част са изяснени основните понятия на дисертационния труд. Основните съдържателни акценти са върху подходите за изследване на зависимостите, трансгенерационната перспектива и зависимостта в системната фамилна парадигма.

Докторантката е показала добро познаване на изследваната проблематика и способност за аналитично и точно представяне на различни теоретични позиции и клинични наблюдения. Собствената ѝ позиция присъства по точен и категоричен начин в целия текст.

Втората глава представя последователността на работата и използвания инструментариум.

Изследването е реализирано в три последователни етапа. В първите два се използва клинично интервю, а в третия се въвежда Биографично-нарративно интерпретативен метод, целта на който е да верифицира получените в първите два етапа данни от клиничното интервю със зависимите лица.

По-конкретно първият етап включва два пилотни подетапа. В първия са реализирани три интервюта с един участник. Целта му е да се изследват и представят основните тематични области (с.68) в проследяването на семейната и житейската му история.

Във втория подетап са интервюирани 6 участника като са проведени по две интервюта с всеки от тях. Тук целта е същата като при първия подетап, новият елемент е включването на участници жени.

Резултатите от първия етап са свързани както с уточняване на качествата на инструментариума, така и с установяването на важни тенденции в представите на интервюираните за семействата, в които са израстнали (с.75). Такива тенденции са липсата на емоционална близост с бащината фигура, появата на „заместваща“ фигура от близкото обкръжение, размиването на границите между родителското и прародителското семейство, раздяла, ранна смърт или конфликти с партньора. Употребата на хероин се представя от интервюираните като стратегия за справяне с преживяванията в родителското семейство.

Вторият етап е реализиран с 22 участника – 14 мъже и 8 жени. Една част от тях са с хероинова, а други с алкохолна зависимост. С всеки участник са проведени по две интервюта, целта на които е изследване на семейната история и на историята на зависимостта. Тези участници са разпределени в пет възрастови групи: 4 жени с хероинова зависимост (26-40 г.), 4 мъже с хероинова зависимост (26-40 г.), 4 жени с алкохолна зависимост (36-45 г.), 5 мъже с алкохолна зависимост (35-53 г.), 4 мъже с хероинова зависимост и алкохолна злоупотреба (34-42 г.). Тези интервюта са представени, анализирани и обобщени в рамките на всяка от тези пет групи.

Третият етап представя въвеждането на биографично-наративно интерпретативния подход. Целта на използването му на този етап е да се верифицират установените в първите два етапа тенденции. В рамките на този етап са проведени биографично-наративни интервюта с 12 участници. Процедурата отново е описана детайлно.

Третата глава включва анализи на три случая (case study), които илюстрират установените в предишните етапи особености на функционирането на зависимите на индивидуално и семейно ниво.

Обобщението резюмира установените резултати във функционирането на зависимите лица.

От краткото представяне на изследователския процес се вижда, че е реализиран огромен обем от работа, свързан с реализацията, транскрибирането и анализа на интервютата в перспективата на изследователския въпрос. Докторантката показва забележителен клиничен усет, който се проявява в целия текст. Наред с фините наблюдения върху психичното функциониране на участниците в изследването, тя анализира и собствената си рефлексия в процеса на реализация на интервютата.

В целия текст докторантката демонстрира забележителна способност за аналитична преработка и представяне на значителен обем фактологична и емпирична информация, което по безспорен начин свидетелства за способностите ѝ за научна дейност. Авторската позиция е ясна и недвусмислена и присъства от първата до последната страница на дисертационния труд.

Приносите на дисертационния труд, така както са определени от докторантката, са свързани с установяването на връзката между зависимостта и специфичния семеен контекст на развитие; разработване на инструмент за изследване на трансгенерационната перспектива при зависими пациенти, чиято валидност е установена в емпиричната част на дисертационния труд; приложението на биографично-нарративно интерпретативния метод при зависими пациенти и установяването на специфични патерни на функционирането им чрез него; подкрепям напълно.

Представените публикации са по темата на дисертационния труд и представят основните приносни моменти. Докторантката представя 2 публикации по темата на дисертационния труд.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд. В текста успешно са резюмирани целта, хипотезите, задачите на изследването, използвания инструментариум, получените резултати и техния смисъл в контекста на целта.

Заклучение

Дисертационният труд, представен от г-жа Жаклина Андонова, съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в република България, правилника за прилагането му и правилника на СУ.

Дисертационният труд е реализиран на високо професионално ниво и показва, че докторантката Жаклина Андонова притежава задълбочени теоретични познания и професионални умения по научна специалност Психология като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата и публикациите и си позволявам да предложа на членовете на почитаемото научно жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на г-жа Жаклина Андонова в професионално направление 3.2. Психология (Обща психология – експериментална психология).

15.05.2018

Подпис:

София

(Проф. Емилия Алексиева)